

TAUSTATIEDOTE

Julkaisuvapaa 10.10.2006, klo 11.00

10.10.2006

"Ei hullumpi-barometri" 2006:

Ammattilaiset tyytymättömmimpiä mielenterveyspalveluihin

Kuntoutujien mielestä mielenterveyspalvelut vähintään kohtuulliset, psykiatrit ja psykologit eri mieltä asiasta

Psykiatrien ja psykologien näkemys palveluista kielteisissä

Psykiatreista ja psykologeista vain 5 prosenttia pitää mielenterveyspalvelujen määrää yleensä ottaen riittävinä ja vain 7 prosentin mielestä on mahdollista päästä psykiatriseen hoitoon jonottamatta.

Ammattilaisten käsitykset lääkityksen sopivuudesta (33 %) ja potilaiden rahallisten resurssien riittävydestä (24 %) ovat karummat kuin kuntoutujien tai omaisten.

Vain kysymys mielenterveyspalvelujen laadusta yleensä herättää ammattilaiset antamaan yhtä hyvää palautetta kuin kuntoutujat tai heidän omaisensa. 63 prosenttia tutkimukseen osallistuneista psykiatreista ja psykologeista totesi, että kyseiset palvelut ovat yleensä ottaen hyvälaatuisia Suomessa.

Kuntoutujat melko tyytyväisiä mielenterveyspalveluihin

Kuntoutujien enemmistö on varsin tyytyväinen saamiinsa mielenterveyspalveluihin. Neljä viidestä kokee saaneensa riittävästi mielenterveyspalveluja ja pitää niitä hyvinä.

Kolme neljästä lääkitystä saaneesta on tyytyväinen lääkkeiden sopivuuteen. Kaksi kolmesta lääkitystä saaneesta totesi rahojensa riittävän lääkkeisiin.

72 prosenttia psykiatrasta hoitoa tarvitsevasta kuntoutujasta kertoi päässeensä tarpeen vaatiessa jonottamatta hoitoon.

Yhtä moni uskoo, että mielenterveyspalvelujen työntekijät pystyvät tukemaan hyvin kuntoutumista.

Omaiset kriittisempiä

Omaisistakin kaksi kolmasosaa (66 %) totesi, että heidän lähikuntoutujansa rahat riittävät lääkkeisiin. Muuten heidän näkemyksensä olivat jonkin verran kielteisiä.

Omaisten vastausten prosenttiosuudet olivat jonkin verran alemmat, varsinkin kun kysyttiin mielenterveyspalvelujen riittävydestä (61 %), niiden laadusta (63 %) tai lääkityksen sopivuudesta (63 %)

Mielenterveyskuntoutuja vain puolinaisesti yhteiskunnassa kiinni

Mielenterveyskuntoutujia ei pidetä yhteiskunnan täysivaltaisina jäseninä.

Kymmenportaisella asteikolla, missä arvo 1 tarkoittaa, että kyseinen ryhmä on täysin yhteiskunnan ulkopuolella ja 10, että he ovat sen täysivaltaisia jäseniä, keskiarvot jäivät 5 ja 6 väliin.

Kuntoutujat arvioivat oman tilanteensa 5,99:ksi. Omaiset kokivat läheisensä tilanteen täysin samaksi (5,99).

Kansalaisten arvio oli hieman heikompi (5,42), mutta silti positiivisempi kuin ammattilaisten näkemys (5,18).

Omaisista 64 prosenttia totesi lisäksi, ettei mielenterveysongelmainen voi elää täysipainoista elämää.

Kuntoutujista käsityksen jakoi 56 ja ammattilaisista 54 prosenttia. Suuresta yleisöstä näin ajatteli 44 prosenttia.

Mielenterveysongelmat leimaavat ihmisen, ammattilaisten mielipiteet synkimmät

Omaisten enemmistö (53 %) arvioi oman läheisensä kuntoutujan joutuneen leimatuksi sairautensa vuoksi.

42 prosenttia omaisista uskoo, että muut ihmiset välttelevät heidän läheisensä seuraa.

Kuntoutujista jonkin verran pienempi osa (29 %) kokee joutuneensa vastaavaan tilanteeseen. 38 prosenttia tuntee joutuneensa leimatuksi.

Mielenterveysalan ammattilaisten käsitys tilanteesta on selkeästi negatiivisempi.

Peräti kolme neljästä (74 %) psykiatrasta ja psykologista arvelee mielenterveyskuntoutujien leimautuvan terveydellisistä syistä. 44 prosentin mielestä muut ihmiset karttavat samasta syystä kuntoutujien seuraa.

Psyykkisestä sairaudesta voi parantua täysin, lääkkeet ja tuki mahdollistavat normaalin elämän

Suomalaisten selkeä enemmistö (62 %) pitää vähintään jokseenkin mahdollisena täydellistä paranemista psyykkisestä sairaudesta.

Lisäksi juuri kukaan väestöstä, omaisista tai kuntoutujista itsestään ei halua syyllistää mielenterveysongelmien kanssa painiskelevia.

85 prosenttia suomalaisista kieltää, että mielenterveyden järkkymisestä saa syyttää pääosin itseään. Omaisista niin toteaa 87 yhtä suuri osa ja kuntoutujista 80 prosenttia, ammattilaisista melkein jokainen.

Käytännössä kaikki tutkimukseen osallistuneet olivat vakuuttuneita siitä, että hyvillä lääkkeillä, psykoterapialla tai muulla tuella mielenterveyskuntoutuja pystyy elämään normaalia elämää.

Kaksi kolmesta kuntoutujasta (67 %) oli tästä jopa täysin vakuuttunut, omaisistakin useampi kuin joka toinen (56 %).

Ammattilaiset (41 %) ja erityisesti väestö (25 %) suhtautuivat asiaa hieman varauksellisemmin.

Kaksi kuntoutujaa viidestä voisi tehdä osa-aikatyötä

Enemmistö eläkkeellä olevista (75 % kuntoutujista) ei kaipaa takaisin työelämään. Vain 25 prosentilla on tällaisia haluja.

Sen sijaan sopivan paikan aukeaminen voisi houkutella melko suuren osan kuntoutujista osa-aikaiseen työhön. 46 prosenttia kertoi valmiudesta tällaiseen ratkaisuun.

Omaiset suhtautuivat hieman skeptisemmin kumpaankin vaihtoehtoon.

Vain 16 prosenttia arveli, että heidän eläkkeellä olevilla läheisillään olisi kiinnostusta siirtyä takaisin työmarkkinoille. 32 prosenttia piti todennäköisenä, että perheeseen kuuluva kuntoutuja havittelisi osa-aikatyön tekemistä.

ASENTEET JA USKOMUKSET

Alkoholismi ja huumeet kauhistuttavat enemmän kuin mielenterveysongelmat

Mielenterveysongelmista kuntoutuvat eivät ole 32 prosentillaan lähimainkaan ei-toivotuimpia naapureita.

Suomalaisista peräti 86 prosenttia karsastaa huumeiden käyttäjien muuttamista lähistölle. 71 prosenttia ei haluaisi alkoholisteja kotinsa läheisyyteen.

Henkirikoksesta tuomitut eivät tule kyseeseen kolmelle neljästä (74 %). 41 prosenttia toivoisi jostain muusta rikoksesta tuomion saaneiden asettuvan asumaan muualle.

Tosin suomalaiset hyväksyisivät AIDSia sairastavan naapurikseen mieluummin kuin mielenterveysongelmista kuntoutuvan.

AIDS-potilasta naapurina karsastaisi 20 prosenttia.

Käytännössä yhtä moni (18 %) kertoi, ettei hyväksyisi homoseksuaaleja lähiympäristöönsä.

Runsas kymmenesosa ei sietäisi eri rotuun kuuluvia ihmisiä lähellään. Eri uskontoa tunnustavat tai eri kieltä puhuvat olisivat ylivoimainen este vain marginaaliselle joukolle suomalaisia.

Mielenterveysongelman kohtaminen ei pelota

Kaikkien ryhmien enemmistöt kieltävät, että heidän olisi mitenkään epämukavaa tai pelottavaa kohdata mielenterveysongelmia kokeneita henkilöitä.

Ammattilaisista 97 prosenttia oli tätä mieltä. Useampi kuin neljä viidestä omaisesta (83 %) tai kuntoutujasta (82 %) jakoi saman käsityksen.

Myöskään väestön enemmistö (71 %) ei pidä kohtaamista mielenterveysongelmista kärsivän kanssa ongelmallisena. Tosin vain vajaa kolmasosa (30 %) on asiasta täysin tätä mieltä.

Mielipiteet jakaantuivat puolesta ja vastaan esitettäessä, että ”henkilöt, jotka oikeasti kuuluisivat sairaalahoitoon, ovat häiriöksi muille”.

58 prosenttia suuresta yleisöstä on enemmän tai vähemmän tätä mieltä. Ajatuksen jakaa kuntoutujista 51 ja heidän omaisistaan 47 prosenttia.

Mielenterveysalan ammattilaisten käsitykset ovat erilaiset. Joka kolmas (32 %) oli valmis yhtymään väitettyyn, mutta 59 prosenttia oli eri mieltä.

Väittämä ”mielenterveysongelmiin tai kansanomaisemmin sanottuna hulluuteen liittyy usein positiivinen energialataus” jakoi mielipiteitä.

Alan ammattilaisten enemmistö ei kokenut asian olevan lainkaan näin, 77 prosenttia oli täysin ja 20 prosenttia jokseenkin eri mieltä.

Joka toinen väestöön kuuluva ja kuntoutujien omaisenkaan ei kokenut asiaa näin, kuntoutujista vajaan puolet.

Kun tarkastellaan väittämän kanssa samaa mieltä olleita, kuntoutujista löytyi suhteellisesti ottaen eniten (38 %) sellaisia, jotka löytävät mielenterveysongelmien ja positiivisen energialatauksen väliltä yhteyden.

RESURSSIT

Mielenterveyskuntoutujia ei saa unohtaa suunnattaessa sosiaali- ja terveyspalvelun resursseja

Suomalaisten enemmistö (58 %) keskittäisi mielenterveyskuntoutujille nykyistä enemmän sosiaali- ja terveyssektorin resursseja.

Vain syrjäytymisvaarassa olevat nuoret saivat enemmän sympatiaa osakseen. Tämä ryhmä kaipaa rahallista panostusta 69 prosentin mielestä. 47 prosenttia suuntaisi tukea syrjäytymisvaarassa oleville aikuisille

54 prosentin mielestä resursseja pitäisi suunnata lapsille yleensä. Vielä hieman useamman (57 %) mielestä eläkkeellä olevat vanhukset kaipaavat panostusta.

Myös sellaiset väestöryhmät kuten syöpäsairaat (43 %) tai kehitysvammaiset (44 %) ovat monen mielestä lisäpanostuksen arvoisia.

33 prosenttia suuntaisi panoksia yksinhuoltajille, 34 prosenttia opiskelijoille. Vajaan neljäsosan mielestä alkoholistit kaipaavat lisää tukea.

Kuntoutujat ja omaiset yhtä mieltä resurssien tarpeesta

Sosiaali- ja terveystalvelun resursseihin omakohtaisesti tutustuneet mielenterveyskuntoutujat ja heidän omaisensa esittivät vaatimuksensa voimakkaammin kuin väestö.

Eri tuensaajaryhmien väliset painopisteet sen sijaan ovat kaikilla ryhmillä samantlaiset.

Lähes kaikki omaiset ja kuntoutujat vaativat vaatii resurssien kohdentamista nykyistä voimakkaammin mielenterveystyöhön.

Myös psykiatrit ja psykologit esittävät erittäin voimakkaan vetoituksen resurssien aiempaa voimakkaammasta keskittämisestä mielenterveyskuntoutujille. 87 prosenttia alan ammattilaisista on tätä mieltä.

Erityiskysymys vuonna 2006

KAKSISUUNTAINEN MIELIALAHÄIRIÖ

Kaksisuuntaista mielialahäiriötä sairastavien uskotaan pärjäävän kotona

Kaksi viidestä kuntoutujasta, omaisesta sekä kansalaisesta uskoo, että kaksisuuntaista mielialahäiriötä sairastava henkilö pystyy useimmiten käymään töissä ja asumaan kotona.

Yhtä moni kuntoutuja ja omainen arveli, että kyseisenlainen henkilö voi kyllä asua kotona, mutta ei osallistua työelämää (25 prosenttia väestöstä ajatuksen).

Selvä vähemmistö epäili tarvittavan jokseenkin jatkuvaa sairaalahoitoa. Kuntoutujista 13 ja omaisista 15 ajatteli näin, väestöstä hieman useampi (25 %).

Alan ammattilaisten käsitykset poikkesivat voimakkaasti. Peräti 85 prosentin mielestä useimmat kaksisuuntaisesta mielialahäiriöstä kärsivää pystyy tekemään työtä ja asumaan kotona.

11 prosentin mielestä tällainen henkilö voi asua kotiloissa, muttei kykene työhön ja vain 4 prosenttia ajattelee, että useimmiten tarvitaan sairaalahoitoa.

TUTKIMUS JA SEN TEKEMINEN

”Ei hullumpi” –barometristä

Tutkimus on toinen osa Mielenterveyden keskusliiton ”Ei hullumpi-barometri – hanketta.

Liitto selvittää kuuden vuoden aikana vuosittain mielenterveysongelmista kärsivien sekä eräiden muiden ryhmien suhtautumista erilaisiin mielenterveyden kysymyksiin.

Mielenterveyden keskusliitto tilasi tutkimuksen TNS Gallup Oy:lta.

Tutkimusta varten haastateltiin mielenterveyskuntoutujia ja heidän omaisiaan. Lisäksi tutkittiin mielenterveysalan asiantuntijoiden ja suomalaisen suuren yleisön käsityksiä.

Yhteensä haastateltiin 228 kuntoutujaa ja 72 omaista. Tutkimusta varten tehtiin satunnaisotanta Mielenterveyden keskusliiton jäsenrekisteristä. Asiantuntija-aineisto koostuu 282 psykiatrin ja psykologin Internet -kyselystä.

Väestöhaastatteluja tehtiin yhteensä 1.390 Gallup Kanavalla. Aineisto edustaa maamme 15-70-vuotiaista väestöä (pl. Ahvenanmaan maakunta).

Kuntoutuja/omais- ja asiantuntijakyselyissä tiedusteltiin samoja asioita. Kuntoutujat arvioivat omaansa, omaiset heidän lähipiirinsä kuntoutujan tilannetta, asiantuntijat kyseisten seikkojen tilaa Suomessa yleensä.

Kuntoutujien ja omaisten aineisto kerättiin 19.9.–27.9.2006 välisenä aikana. Tätä varten poimittiin satunnaisotos Mielenterveyden keskusliiton jäsenistä. Haastattelut toteutettiin puhelimitse.

Väestöhaastattelut kerättiin 22.–27.9.2006 välisenä aikana Gallup Kanavalla. Kyseessä on 15–70-vuotiaita suomalaisia edustava kotitalouspaneeli (pl. Ahvenanmaan maakunta).

Noin puolet joukosta hyödyntää vastatessaan omaa tietokonettaan ja datayhteyttään. Sille osalle joukkoa, jolla ei ole käytettävissään kotonaan Internet -yhteyttä on toimitettu erityinen vastauslaite.

Asiantuntija-aineisto kerättiin Internet-kyselynä 27.9.–2.10.2006 välisenä aikana.

Lisätiedot tutkimuksesta: Tutkimusjohtaja Sakari Nurmela, TNS Gallup Oy, puh. 040 578 5080, sakari.nurmela@tns-gallup.fi